

Literatur

Den uråldriga visdomen.

Grunddragen af de teosofiska lärorna af *Annie Besant*. Öfversättning från engelskan af A. F. Å. och E. Z. Teosofiska Bokförlaget, Stockholm 1900.

Långt ifrån att den modärna teosofins visdomskälla skulle sinat ut med H. P. Blavatskys död, långt ifrån att alla senare framställningar af den teosofiska världsåskådningen skulle utmyнна i endast mer eller mindre lyckade omskrifningar och upprepningar af lärans grundläggande principer, bevisas dennas inneboende lifskraft bäst däraf, att den danar sinnen, som själfständigt kunna föra den vidare under nya former och med nya synpunkter för ämnets behandling. Sålunda hafva vi ju redan, ett knapt fjärdedels århundrade efter den ursprungliga teosofiska rörelsens framträdande, olika riktningar inom densamma, hvilka hvar för sig särskildt lägga an på någon viss af rörelsens fundamentala principer, om de ock samtidigt erkänna de öfriga. Det "universella broderskapet", som är det sista skottet på teosofins planta, har isynnerhet åtagit sig fullföljandet af den första punkten å förelsens program, den som lyder: "att bilda en kärna af ett allmänt mänskligt broderskap utan hänseende till ras, färg, trosbekännelse, samhällsställning, kön eller nationalitet"; denna rörelse har sin största spridning i Amerika och synes äfven vunnit godt fotfäste i Sverige. Det ursprungliga Teosofiska samfundet däremot med sitt hufvudkvarter i Indien och mrs Annie Besant såsom sin förnämsta måslman arbetar mera direkt för de två senare uppgifterna å rörelsens program, de som lyda: "att befrämja studiet af jämförande religion, filosofi och vetenskap" samt "att utforska ännu okända naturlager samt människans dolda krafter", och därigenom indirekte för den första uppgiften, i det att spridningen af intellektuell och religiös tolerans och af en djupare uppfattning om människans verkliga konstitution och mål i lifvet själfmant arbetar i händerna på den allmänna broderskärleken. Denna rörelse har sitt kraftcentrum i England, därifrån dess verkningar utstråla öfver snart sagdt hela jorden.

Det är alltid angenämt att taga i hand en bok behandlande spörsmål för hvilka man intresserar sig, men behaget blifver dubbelt, när boken är välskriven, när den är rik på djup känsla och snillrika tankar och framför alt, när den utvisar, att författaren står på fast mark och skrifer det hon har erfarenhet af och kunskap om. När Annie Besants arbete "The Ancient Wisdom" år 1897 utkom i England väkte den ett berättigadt uppseende icke endast inom teosofiskt intresserade kretsar. Bland annat yttrade *Glasgow Herald*:

". . . Den är särskildt intressant såsom ett nytt inflöde af österländskt tänkande. Mer än en gång under historiens lopp har det västerländska tänkandet sporrats till nytt lif genom beröringen med österländska idéer. Förhållandena i världen äro för närvarande af just den art, att ett dylikt resultat åter måste framkallas. I kallare själar har denna beröring gifvit upphof till den tyska pessimistiska filosofin; i varmare själar åter, fyllda med denna mystiska kärlek till religionen, hvilken synes vara inneboende i den mänskliga naturen, har den frambragt teosofin i dess modärna form. Man fröjdas vid att se, att mrs Besant är en af dessa senare. Och icke kunna vi betvifla, att det västerländska tänkandet skall riktas genom en förnyad beröring med östern, som ju är religionens uråldriga hem".

Jag hoppas, att denna svenska öfversättning måtte blifva lika gouterad. Språket är mönstergilt, utstyrseln i engelsk stil med glanslöst papper och tydligt tryck. Det länder det teosofiska bokförlaget till heder att hafva kostat ett värdigt yttre på Annie Besants värdefullaste arbete.

Denna bok, som dess författarinna tillegnat "H. P. Blavatsky med djup tacksamhet", säges visserligen framställa grunddragen af de teosofiska lärorna och benämnas af förf. själf en elementär handbok, men är i själfva verket så full af de intressantaste detaljer, af nya upplysningar och förut ej delgifna lärdomar, att de i ockulta studier mest bevandrade personer kunna finna både nöje och nytta vid läsningen. Det förefaller mig till och med, som om en, den där icke förut studerat teosofi, alls icke kunde börja med "Den uråldriga visdomen". Han kan visserligen studera inledningen, som

handlar om religionens fundamentala enhet, men så fort han tager itu med första kapitlet (Det fysiska planet), skall han, om han är fullkomligt rudis i alt hvad som rör öfversinlig vetenskap, tvifvelsutän lägga boken ifrån sig med en förvånadens suck, om han icke af den formfulländade stilen och det för honom häpnadsväckande innehållet tvingades att fortsätta. Annie Besants handbok leder nämligen icke den kunskapstörstige läsaren på vår modärna induktivt bevisande väg till teosofins stora sanningar, utan hon låter oss – följande den österländska deduktiva undervisningsmetoden – med ens få en inblick i de vidsträckt vyerna, som hon sedan småningom drager allt närmare och närmare, utarbetande dem i de minsta detaljer. Detta gäller dock mest första och sista kapitlet: de öfriga, synnerligast kapitlen III och V samt VII-XI, borde vara fullt njutbara för hvem som helst, om de än icke på den okunnige läsaren kunna värka öfvertygande.

Jag vill här anföra de olika kapitlens rubriker: I. Det fysiska planet. II. Astralplanet. III. Kamaloka. IV. Det mentala planet. V. Devakan. VI. De buddhiska och nirvaniska planen. VII. Reinkarnationen. VIII. Reinkarnationen (forts.) IX. Karma. X. Offringens lag. XI. Människans högre utveckling. XII. Uppbyggandet af ett kosmos. Det innehållsdjupaste är måhända det fjärde kapitlet och synnerligast en passage däruti (sidd. 111-113), som behandlar den mänskliga individualitetens – ”Tänkarens” egentliga väsen och uppgift.

Det sägna med denna bok af Annie Besant liksom öfverhufvudtaget med den modärna teosofiska literaturen, är att den icke är frukten af enbart intellektuella studier eller af ett ädelt tankesätt, utan att källan till dess uppkomst måste sökas mycket djupare. Det är nog sant, att de teosofiska läroarna kunna spåras tillbaka till alla stora religioner och filosofiska system och att den modärna teosofin icke egentligen är annat än en kompilation eller en eklektisk sammanfattning af all religion, filosofi och vetenskap – hvilket ju äfven förlanar den en viss auktoritet; det är ock sant, att hvem helst som sysselsätter sig med religionsfilosofiska och dylika studier icke kan undgå att i sitt tankeliv råka in i en mer eller mindre teosofisk strömfåra, men det är lika fullt själfallet, att där existerar en skarp skilnad mellan ett intellektuellt antagande af en viss lära och en personlig första-hands kunskap om den. Ja, om än hela världen i all sin tid trott och tänkt på samma vis, så kan man med berättigad skepsis fråga: hvem garanterar för att denna tro är sanningen?

Men just denna skepsis förenad med en brinnande längtan efter sanningens kunskap leder människan steg för steg uppför vetandets trappor. Hon finner då, att de problem, som materialismen löser altför ytligt och agnostikern förklarar olösliga, att just dessa samma problem finna sin fulla förklaring vid ljuset af den andliga kunskapen. Författarinnan till ”Den uråldriga visdomen” är en af de andar i vår tid, som hängifvet sökt och därför funnit, som icke stapplat på vägen och därför nått en punkt – huru långt den än må vara aflägsnad från det slutliga målet –, därifrån det är dem förunnadt aff kasta ljus ned i världens mörker och sända manade rop till sina kampande bröder. ”Den uråldriga visdomen” bör därför icke betraktas såsom produkten af en tom spekulation eller en liflig fantasi; man bör tvärtom skänka den den aktning, hvarje allvarlig framställning af en vunnit kunskap är berättigad till, i det man lämnar till bättre dagar hvad man ej förstår och ej förmår assimilera. Men måtte så många som möjligt läsa det elfte kapitlet under tyst begründning och därpå låta sig inspireras till en sträfvan, som är människan värdig . . .

Åslutet, som omfattar 293 sidor stor oktav, tillhandhålls allmänheten genom bokhandeln mot ett pris af kr. 3:50 för häftadt och kr. 4:50 för smakfullt inbundet exemplar.

E.